

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

31 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Leszek Bosek (sprawozdawca)

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z powództwa A.N.

przeciwko P. Spółce Akcyjnej w W.

z udziałem interwenienta ubocznego S.N. po stronie powódki

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 31 maja 2023 r.,

skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 27 listopada 2020 r., I ACa 396/19,

**uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

M.M.

UZASADNIENIE

A.N. wniosła o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego nr [...], wystawionego 11 grudnia 2014 r. przez P. Spółka Akcyjna w W., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego dla Krakowa Nowej-Huty w Krakowie z 9 marca 2015 r., I Co 509/15/N.

Wyrokiem z 27 listopada 2018 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo (pkt I) oraz rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt II-III).

Wyrokiem z 27 listopada 2020 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację powódki (pkt 1) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 2-3).

Sąd Apelacyjny uznał ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy za prawidłowe i przyjął je za własne. Z ustaleń tych wynika, że 29 lutego 2008 r. A.N. wraz z mężem S.N. zawarli ze stroną pozwaną umowę kredytu mieszkaniowego w walucie obcej o zmiennej stopie procentowej nr [...]. Umowa składała się z „Części Szczególnej Umowy” (CSU) oraz „Części Ogólnej Umowy” (COU). Kwota udzielonego kredytu wynosiła 78 219,14 CHF. Kredyt został udzielony na 360 miesięcy (§ 2 ust. 1).

Szacunkowy całkowity koszt kredytu w dniu sporządzenia umowy wynosił 197 981,22 zł, a szacunkowa wysokość kosztu, który kredytobiorcy byli zobowiązani ponieść z tytułu odsetek wynosił 80 752,79 CHF. Zabezpieczenie spłaty kredytu stanowiły: hipoteka zwykła ustanowiona na nieruchomości powódki i jej męża, położonej w miejscowości K., działka [...] i [...] wraz z budowanym na niej budynkiem mieszkalnym, w kwocie 78 219,14 CHF oraz hipoteka kaucyjna na tej samej nieruchomości w wysokości 39 110 CHF.

Kredytobiorcy oświadczyli, że zapoznali się z treścią doręczonej im taryfy prowizji i opłat. Zostali także poinformowani, iż ponoszą ryzyko zmiany kursów waluty, polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej przy wzroście kursów waluty kredytu oraz stopy procentowej, polegającej na wzroście rat spłaty przy wzroście stawki referencyjnej.

Zgodnie z § 40 COU strona pozwana mogła wypowiedzieć umowę w części dotyczącej warunków spłaty w przypadku niedokonania przez kredytobiorców spłaty

dwóch kolejnych rat w terminach określonych przez stronę pozwaną wysłanych do kredytobiorców i poręczycieli w dwóch kolejnych przypomnieniach, o których mowa w § 33 COU.

Strona pozwana zobowiązała się powiadomić o wypowiedzeniu umowy kredytobiorców i osoby o których mowa w § 33 ust. 2 COU, poprzez doręczenie wypowiedzenia: osobiście – za potwierdzeniem odbioru lub listem poleconym – za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Okres wypowiedzenia umowy wynosił 30 dni, licząc od dnia następnego po dniu doręczenia kredytobiorcy wypowiedzenia umowy (§ 41 ust. 1).

Kredytobiorcy złożyli oświadczenia o poddaniu się egzekucji świadczeń pieniężnych prowadzonej na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego do wysokości 347 420 zł. Strona pozwana mogła wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu do 10 lutego 2040 r.

Powódka i jej mąż zostali poinformowani o ryzyku kredytowym, zaś samą umowę i załączone do niej dokumenty podpisali bez zapoznania się z nimi.

Powódka wraz z mężem do 2014 r. spłacali terminowo zadłużenie wynikające z zawartej umowy kredytu. Pismem z 14 maja 2014 r. strona pozwana wezwała powódkę i jej męża do zapłaty zaległości w kwocie 729,31 CHF wraz z dodatkowymi odsetkami w wysokości 16% w stosunku rocznym, w terminie 7 dni licząc od doręczenia wezwania. W razie braku spłaty ww. zaległości w terminie 7 dni od dnia otrzymania pisma, strona pozwana zagroziła wypowiedzeniem umowy kredytowej. Wypowiedzenie warunków spłaty oznaczało obowiązek spłaty całej kwoty zadłużenia w terminie wypowiedzenia. Wysokość całego zadłużenia na datę pisma wynosiła 70 679,93 CHF, w tym 70 561,74 CHF tytułem kapitału oraz 118,69 CHF tytułem zaległych odsetek. Strona pozwana podała, że ostateczną kwotę zaległości należy uzgodnić ze stroną pozwaną w dniu dokonywania spłaty. Pismo zostało doręczone powódce 17 maja 2014 r. Odbioru korespondencji zawierającej pismo dokonał dorosły domownik – ojciec powódki A.P.

Pismem z 7 lipca 2014 r. strona pozwana w związku z wypowiedzeniem warunków spłaty umowy kredytowej wezwała powódkę do zapłaty kwoty 70 928,77 CHF z dalszymi odsetkami.

11 grudnia 2014 r. strona pozwana wystawiła bankowy tytuł egzekucyjny nr [...], w którym stwierdziła że w księgach banku figuruje wymagalne zadłużenie wobec powódki i jej męża odpowiedzialnych solidarnie z tytułu umowy kredytu mieszkaniowego z 29 lutego 2008 r., na które składały się: należność główna w kwocie 70 477,31 CHF, odsetki od 10 lutego 2014 r. do 10 grudnia 2014 r. w kwocie 4 151,09 CHF, koszty wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego – 19,87 CHF.

Postanowieniem z 9 marca 2015 r., I Co 509/15/N Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie nadał ww. bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzulę wykonalności do kwoty nie wyższej niż 347 420 zł. Na podstawie ww. tytułu wykonawczego Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Nowej Huty M. B. wszczął postępowanie egzekucyjne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego treść złożonego przez powódkę oświadczenia o poddaniu się egzekucji nie daje podstaw do uznania go za abuzywne. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zagwarantowanie przez stronę pozwaną prawa domagania się 175% całkowitej kwoty kredytu nie można uznać za klauzulę niedozwoloną, ponieważ należy mieć na uwadze zarówno okoliczność udzielenia kredytu na okres 360 miesięcy, jak również koszty, które obciążały powódkę związane z prowizją, odsetkami kapitałowymi i za opóźnienie. Zatem wysokość kwoty, do której powódka poddała się egzekucji nie miała charakteru abstrakcyjnego, oderwanego od wysokości udzielonego kredytu i warunków zawartej umowy kredytowej, ale była z nią ściśle powiązana. Natomiast zapis dotyczący uprawnienia strony pozwanej do dochodzenia roszczeń do 2040 r. jest uzasadniony czasem na jaki udzielony został kredyt, to jest do 10 lutego 2038 r. (360 miesięcy).

Sąd Apelacyjny ocenił, że powódka w stanowisku wyrażonym w pozwie łączy zaprzestanie spłaty kredytu z problemami małżeńskimi. Kredyt byłby spłacany dalej, gdyby nie problemy małżeńskie, co wskazuje, że nie występuje przesłanka abuzywności, która uzasadniałaby pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie skargę kasacyjną wywiodła powódka, zaskarżając go w całości. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 61 § 1 k.c. w zw. z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹

§ 3 k.c.; art. 58 § 1 k.c.; art. 6 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 386 § 1 k.p.c.; art. 385 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości UE ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym postanowienia umowne, które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy będącego konsumentem ryzykiem kursowym, a więc i ryzykiem zwiększenia całkowitego kosztu kredytu, powinny być kwalifikowane jako postanowienia niedozwolone (por. wyroki TSUE z: 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, R. P. Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 37; 20 września 2018 r., w sprawie C-51/17, OTP Bank Nyrt. I OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. przeciwko Teréz Ilyés i Emilowi Kissowi, pkt 68; 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 48; 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 44).

Trybunał Sprawiedliwości UE na długo przed wydaniem zaskarżonego wyroku podkreślał, że dyrektywę 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE L 95, s. 29 ze zm.; polskie wydanie specjalne Dz.Urz. UE: rozdział 15, t. 2, s. 288 ze sprostowaniami Dz.Urz. UE L 276 z dnia 13 października 2016 r., s. 17, Dz.Urz. UE. L 155 z 19 czerwca 2018 r., s. 35 oraz Dz.Urz. UE. L 359, s. 21 z 29 października 2020 r. dalej: dyrektywa 93/13), należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się ona przepisom państwa członkowskiego, upoważniającym sądy do odmowy dokonania z urzędu oceny abuzywności umowy kredytowej (zob. wyrok TSUE z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito SA, pkt 57). Przy braku skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy konsumenckiej, nie można zagwarantować przestrzegania praw przyznanych jednostkom na mocy dyrektywy 93/13 (por. wyrok TSUE z: 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, pkt 62; 7 listopada 2019 r., Profi Credit Polska, w połączonych sprawach C-419/18 i C-483/18).

Sąd krajowy, dokonawszy oceny abuzywności postanowienia, jest zobowiązany zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą (patrz wyroki TSUE z: 14 marca 2013 r. w sprawie C-415/11, Aziz, pkt 46; 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-280/13, Barclays Bank, pkt 34, 17 lipca 2014 r. w sprawie C-169/14, Sanchez Morcillo i Abril Garda, pkt 24, 1 października 2015 r. w sprawie C-32/14, ERSTE Bank Hungary, pkt 41; 21 kwietnia 2016 r. w sprawie C-377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 52; 21 grudnia 2016 r. w sprawach C-154/15, C-307/15 i C-308/15, GutierrezNaranjo i in., pkt 58, 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17, Profi Credit Polska, pkt 42).

W braku jednoznacznej zgody konsumenta, poinformowanego wyczerpująco o skutkach jej udzielenia, na utrzymanie w mocy stosunku ukształtowanego wadliwą umową, umowę należy uznać za nieważną *ab initio*, a strony zobowiązane są do zwrotu spełnionych świadczeń na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 – zasada prawna).

Ponadto, oświadczenie kredytobiorcy o poddaniu się egzekucji podlega kontroli z punktu widzenia art. 385¹ § 1 k.c., skoro pod względem podmiotowym i przedmiotowym, kształtuje w istotny sposób relację kontraktową pozwanego banku z konsumentami objętymi wzorcem (zob. wyrok SN z 10 stycznia 2014 r., I CSK 183/13).

Z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że strona powodowa na etapie zawierania umowy została wprawdzie ogólnie poinformowana o ryzyku kursowym, ale nie wynika, że strona pozwana przedstawiła rzetelne i wyczerpujące informacje na temat wahań kursów walutowych oraz rzeczywistego ryzyka wiążącego się z długoterminowym produktem finansowym w walucie obcej. Przeciętny, a nawet uważny i staranny konsument, nie był w stanie przewidzieć ryzyka prawnego i ekonomicznego zaoferowania mu walutowego kredytu hipotecznego o zmiennej stopie procentowej na 360 miesięcy. Brak też podstaw do uznania, że strona powodowa skutecznie wyraziła zgodę na dalsze obowiązywanie umowy.

Sformułowane w sprawie oceny stosunków małżeńskich strony powodowej pozostają bez znaczenia dla oceny zarzutów skargi kasacyjnej oraz zaskarżonego

w całości wyroku Sądu Apelacyjnego. Zarzut naruszenia art. 58 § 1 w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. w świetle poczynionych przez Sąd Apelacyjny ustaleń jest zatem zasadny. Nie można bowiem uznać, że stwierdzone tytułem wykonawczym świadczenie znajduje lub znajdowało uzasadnienie w stosunku umownym, a oświadczenie o poddaniu się egzekucji nie było abuzywne.

Z powyższych względów, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[KF]

[ł.n]